

Legitimitat democràtica i 9-N

En el disseny d'algunes democràcies hi ha problemes, sovint d'arrel històrica, que estan mal resolts en el seu disseny institucional o en el seu funcionament pràctic. El tema clau no és, òbviament, la legitimitat dels estats de dret en general, que avui resulta indiscutible, sinó quin tipus d'estat de dret resulta més legítim i adequat en un context democràtic determinat.

Un aspecte decisiu de la qualitat d'algunes democràcies és la regulació del seu caràcter plurinacional. Quan hi ha nacions minoritàries permanents, és a dir, quan hi ha minories nacionals que sempre seran minories demogràfiques en un estat, la legitimitat liberal-democràtica i l'experiència pràctica apunten que han d'estar protegides de les decisions de les majories. Es tracta d'una derivació del tema clàssic del perill de la "tirania de la majoria" que, en un sentit més general, obsessionava teòrics com Tocqueville, Otto Bauer, Bertrand Russell o Isaiah Berlin. La discussió normativa i institucional de les democràcies (i del federalisme) s'ha refinat molt en les dues últimes dècades. Avui no es pot parlar d'aquests temes amb la lògica decimonònica que encara apliquen alguns partits liberals, conservadors o socialistes. A partir dels mateixos valors democràtics, els drets col·lectius, la divisió de poders, les solucions institucionals i els procediments no poden ser del mateix caràcter si es tracta de democràcies uninacionals o plurinacionals.

La situació actual a Catalunya està presidida per les deficiències mostrades per l'estat de dret espanyol en la regulació de la seva plurinacionalitat interna. Es tracta d'un problema estructural, històric, en el qual el desenvolupament pràctic de l'estat de les autonomies ha fracassat estrepitosament.

En democràcies plurinacionals, els acords sobre regles institucionals són de caràcter pragmàtic. Les tècniques existeixen. Però perquè els acords estiguin dotats de legitimitat han de ser acceptats pels ciutadans de les nacions minoritàries, i no només pel conjunt dels ciutadans de l'estat. Els drets col·lectius han de permetre que les nacions minoritàries puguin actuar al seu país i al món a partir de les seves característiques i institucions pròpies, i no com una subunitat diluïda d'una unitat més gran. Aquesta és la base del reconeixement i l'acomodació política de la plurinacionalitat.

Això s'ha revelat impossible en l'estat de dret espanyol. De fet, es tracta d'un estat que no tan sols no protegeix els drets col·lectius de

FERRAN REQUEJO

CATEDRÀTIC DE CIÈNCIA POLÍTICA, UPF

Catalunya, sinó que permet desenvolupar lleis, polítiques i sentències hostils cap al país i la majoria dels seus ciutadans.

Com he dit altres vegades, de rasons per a la independència de Catalunya no és que en faltin, precisament. En sobren. Crec que les coses s'estan fent raonablement bé tant des de les institucions i els partits com des de la societat civil. La majoria de la ciutadania impulsa les mobilitzacions i els actes que l'emmarquen i hi respon de manera efectiva i entusiasta. Aquesta és la gran força de la Catalunya actual. El lideratge és avui en les institucions, en el Govern i el Parlament, però aquest lideratge seria inoperant sense l'acció dels ciutadans. És el moviment ciutadà el que va impulsar i constitueix la base del procés actual.

Previsiblement, després de les eleccions europees assistirem a una teatralització d'ofertes del PSOE i potser del PP. Entrarem en la que podem anomenar *estratègia Findus*: ofertes de *pastanagues* congelades i insípides que no deixaran, però, de banda el *bastó* de les amenaces amb l'arrogància habitual. L'experiència fa pensar que seran ofertes molt insuficients per solucionar el tema de fons en termes polítics, econòmics i culturals, tant a escala interna com internacional. A Catalunya, l'escepticisme constitueix un ingredient inevitable de la racionalitat política. Especialment després del que mostren la història i el desenvolupament unitarista del model constitucional.

Per ser preses seriosament, les propostes de reforma haurien de venir conjuntament dels dos principals partits espanyols, un cop ho tinguessin pactat amb els líders territorials de cada partit. Difícil, molt difícil. En cas que aquestes propostes vinguin només d'un partit, seguirem dins de la *història interminable* de les *autonomies de fotocòpia*. Si finalment es concreta aquesta oferta conjunta, caldrà estudiar-la, però, coneixent els actors, tot apunta que estarà basada en lògiques antigues, obsoletes, fins i tot en el llenguatge emprat. Per exemple, avui esdevé simplement ridícul dir que la clau és la "reforma del Senat" –en termes simètrics de disset unitats–, o un augment de certes competències sense que s'estableixi un reconeixement explícit de la plurinacionalitat, sense que hi hagi garanties eficients contra les invasions del poder central, o sense canviar la divisió de poders en termes confederals o asimètrics en els àmbits de la política econòmica, fiscal, lingüística, social, educativa, comunicativa, cultural, europea i internacional.

D'aquí la importància d'aconseguir la consulta del 9 de novembre com a primer objectiu col·lectiu del país. Ho repetiré per evitar malentesos (que, naturalment, és l'última cosa que desitjo provocar): la consulta del 9-N és la prioritat política actual. Ho és com a via de legitimitat democràtica, com a expressió del desig del 75% de la ciutadania, i com a mostra de la unitat de la majoria de les forces polítiques i socials dels països. Tot i que la seva implementació pràctica no depèn només de les institucions i dels ciutadans de Catalunya, aquesta és la via democràtica més *civilitzada*. La via del Regne Unit. Però la cultura política dels partits nacionalistes espanyols és molt diferent, més *assilvestrada*, diguem-ne, que la dels partits britànics. Cal tenir estratègies preparades en escenaris polítics alternatius. Seria un error no fer-ho. En poc temps decidirem sobre moltes coses. El món i les generacions futures ens estan mirant.

EMILIO NARANJO / EFE

Després de les eleccions europees assistirem a ofertes de 'pastanagues' insípides del PSOE i potser del PP